

СОЦІАЛЬНА МОРАЛЬ В СУЧАСНОМУ ЕТИКО-ПРАВОВОМУ ДИСКУРСІ

В Україні проблематика соціальної моралі доволі значний час піддавалась досить жорсткій критиці, що є до певної міри виправданою реакцією на ідеологічний концепт соціальності в радянській імперії. Проте, надмірне акцентування як в теоретичних дискусіях, так і в мас-медійному просторі на автономії морального суб'єкту, його прагненні до самовдосконалення у вимірі вищих потреб людини, може виконувати дезорієнтуючу або навіть деструктивну роль в суперечках з приводу оптимальної організації суспільного простору. Це потребує ґрунтовних досліджень неоднорідності моралі, складних форм її взаємодії з іншими соціальними регуляторами, зокрема, з правом. Персоналістські дослідження природи моралі акцентують увагу неформальності, неінституційності моралі, а відтак на її вселюдській універсальності. При такому розумінні моралі сам дискурс справедливості (ключовий для його етико-правового варіанту) втрачає моральний смисл, адже в цьому випадку ідеться, насамперед, про оптимальну систему інститутів, яка на основі використання формалізованих процедур, спеціалізованих норм і механізмів примусу забезпечує суспільну дисципліну і кооперацію. Такий підхід об'єктивно несе в собі певні загрози, якщо соціальний вимір моралі абсолютизується. Надмірна соціологізація дійсно може призводити до втрати незалежності морального суб'єкту від повсякденних правів, перетворити його у «виконавчий орган суспільства» (А.Швейцер), зробити слухняною шестернею в механізмах здійснення «банального зла» (Х.Аренд). Такий гіперсоціальності і нарративності концепції соціальної природи моралі повинні протистояти конкретні дослідження соціально-регулятивних і соціально-трансформаційних можливостей моралі, ситуативний аналіз конкретних колізій суспільної практики. Зростання впливовості такого етико-правового дискурсу може суттєво впливати на плідну модернізацію суспільного життя в Україні, набуття «соціального капіталу» (Ф.Фукуяма), легітимації і дієвості тих цінностей, які будуть об'єднувати людей.